

.Jindřichohradecké panství ve světle prvních písemných zmínek (Pavel Koblasa)

Panství Jindřichův Hradec, které postupně vlastnili páni z Hradce, Slavatové a nakonec Czerninové, bylo v pořadí osmým největším dominiem v jižních Čechách. Až do roku 1848 náležela k fideikomisu tato města a tyto vesnice: Bednárec (Grossbernharz), Bednářeček (Kleinbernharz), Blažejov (Blauenschlag), Buk (Buchen), Čiměř (Schamers), Děbolín (Diebling), Dolní Lhota (Niederschlagles), Dolní Pěná (Niederbaumgarten), Dolní Žďár (Niedermühl), Dvorce (Wurzen), Dvoreček (Höflings), Hatín (Hatzken), Horní Lhota (Oberschlagles), Horní Pěná (Oberbaumgarten), Horní Žďár (Obermühl), Hospříz (Köpferschlag), Hostějoves (Hosterschlagles), Hrutkov (Ruttenschlag), Jarošov (Jareschau), Jemčina (Gestütthof), Jindřiš (Heinrichschlag), Kačlehy (Gatterschlag), Kamenný Malíkov (Steinmoliken), Krampachy (Grambach, nyní Potočná), Kruplov (Krippaschlag), Lásenice (Lassenitz), Lohdětov (Riegerschlag), Malý Ratmírov (Kleinrammerschlag), Matějovec (Mottaschlag), Matná (Motten), Mutyněves (Muttaschlag), Nekrasín, Německá Radouň (Wenkerschlag, nyní Dolní Radouň), Německý Malíkov (Deutschmoliken, nyní Malíkov nad Nežárkou), Najdek (Neudeck), Nová Ves (Schönborn), Oldřiš (Ulrichschlag), Otín (Ottenschlag), Políkno (Poliken), Polště (Poschen), Radouňka (Kleinradeinles), Ratiboř (Rothwurst), Rodvínov (Riedweis), Roseč, Rosička (též Pejdlůva Rosička), Sedlo (Heumoth), Senotín (Zinolten), Stejka (Stutten), Studnice (Brunn), Velký Ratmírov (Grossrammerschlag) a Vyšpachy (Weissenbach, nyní Bílá). Město Jindřichův Hradec (Neuhaus) sice také administrativně náleželo k panství, avšak díky četným privilegiím mělo postavení podobné královským městům, a tak si o většině vlastních záležitostí rozhodovalo samo. Kromě toho i město bylo de facto vrchností a patřily mu čtyři vesnice - Horní Skrýchov (Obergrieschau), Německá Olešná (Deutschwollleschna, nyní Nová Olešná), Višňová (Wischenau) a Zahradky. K panství ještě byly počítány vsi Dolní Skrýchov (Untergrieschau), Lovětín (Lowietin) a Okrouhlá Radouň (Scheibenradaun), ale ty ve skutečnosti příslušely k "autonomnímu" panskému Ústavu chudých u sv. Jana Křtitele v J. Hradci, zkráceně k panskému špitálu.

U většiny z výše uvedených míst je datum první písemné zmínky v archivních materiálech jasně doloženo, některé z nich jsou ovšem nejasné či chybné, a je třeba tyto údaje opravit a doplnit. Tyto nepřesnosti se objevily v úctyhodném díle Místní jména v Čechách od našeho předního etymologa Antonína Profouse. Pro rozsáhlý záběr díla se mu nepodařilo vyvarovat se chyb, alespoň co se míst na hradeckém panství týče. Chybné písemné zmínky jsou uvedeny u následujících obcí a osad: Buk, Dvorce, Dvoreček, Horní Žďár, Hospříz, Hostějoves, Jindřiš, Kačlehy, Kamenný Malíkov, Kruplov, Malý Ratmírov, Matějovec, Matná, Mutyněves, Najdek, Nekrasín, Německá Radouň, Německý Malíkov, Oldřiš, Otín, Rosička, Sedlo a Velký Ratmírov. Ke korekturám posloužila z fondu Velkostatek J. Hradec gruntovní kniha č. 234 (začíná rokem 1580), důchodenské účty (placení svatojiřského úroku z roku 1564), z fondu Rodinný archiv pánů z Hradce pergamenová sbírka. Zbytek se podařilo najít v Teplého Dějinách města J. Hradce, v jeho ověřených výpiskách z rybních účtů, z publikace Hanse Langa s názvem Das Neubistritzer Bergland. Langovy údaje zní značně věrohodně a budeme je brát v úvahu, ačkoliv je škoda, že ve své práci neuvedl soupis pramenů a literatury. Patrně čerpal ze zahraničních archivů. Archivář Teplý zase uvádí seznam královských berní na válku proti Turkům (1544), které odváděly vsi náležející k panství. Pro Jindřichohradecko zůstává tento pramen nezvěstný, ale není vyloučeno, že František Teplý z něho čerpal, protože pro jiné oblasti Českého království byl zachován. Soupis by se snad měl nacházet v hradeckém zámeckém archivu ve sbírce Historica. Profousovy zmínky z roku 1654 (slavatovský urbář) lze rovněž antikvovat starším urbářem z roku 1613.

1. Buk - Profous uvádí rok 1383, Lang již 1260.

2. Dvorce - Profous 1387, ale přitom se prokazatelně jedná o Dvorec u Borovan. Dále rovněž Profous zmiňuje rok 1538, ale v tomto případě jde o Dvorce u Stranné poblíž jihočeské Žirovnice. Teplý 1544, důchodenské účty 1564, grunt. kniha 1585.

3. Dvoreček - Profous 1633, grunt. kniha 1585, Teplý 1544, Lang 1312. Vznik Dvorečku ve 13. století je možný, poněvadž se zde nejspíše nacházelo hospodářské zázemí k Vítkovu hrádku (Wittingshausen, Wittingshäusl, Pipenhäusl).

- 4.** Horní Žďár - Profous 1654, grunt. kniha 1588, důchodenské účty 1564 (Horní Žár), Teplý 1544. V roce 1532 město nákladně opravovalo Malíkovský rybník a při té příležitosti kupovalo také dříví v Horním Žáru.
- 5.** Hospříz - Profous 1654, grunt. kniha 1585, důchodenské účty 1564, Teplý 1544.
- 6.** Hostějoves - Profous 1654, grunt. kniha 1585, důchodenské účty 1564 (z Hostiegowcze), Teplý 1544. Jedná se ovšem o mnohem starší ves, neboť její pravděpodobný lokátor Hostěj se připomíná už v roce 1255.
- 7.** Jindřiš - Profous 1654, grunt. kniha 1585, důchodenské účty 1564, Lang 1285. Ještě máme Jindřiš spolehlivě doloženu na listině z 13. března 1486, kdy Jindřich z Hradce směnil s hradeckým farářem Eliášem rybník mezi Kanclovem a Rodvínovem za potok mezi Blažejovem a Jindřiší.
- 8.** Kačlehy - Profous 1654, grunt. kniha 1585, důchodenské účty 1564, Teplý 1544, Lang 1285. Ještě z roku 1399 máme zprávu, že když Heřman a Jan mladší z Hradce založili ústav chudých na Vajgarském předměstí v J. Hradci, na jeho udržování bylo určeno 114 kop, které se platily z jedenácti usedlostí v Kačlehách.
- 9.** Kamenný Malíkov - Profous 1654, v gruntovní knize roku 1584 jako Český Malíkov (naproti tomu nedaleký Bednářeček se objevuje pod označením Německý Bernárec), důchodenské účty 1564 (Český Malíkov), Teplý 1544.
- 10.** Kruplov - Profous 1654, grunt. kniha 1587, důchodenské účty 1564, Teplý 1544.
- 11.** Malý Ratmírov - Profous 1654, grunt. kniha 1589, důchodenské účty 1564 (Radmirow), Teplý 1544. První zprávu o rybníku Radmírově pojmenovaném podle stejnojmenné visky máme z roku 1416, a sice z výtahu ze staré pamětní knihy hospodářského charakteru. Tehdy hradecký pán odčinil Vlčické za zátopy jejich pozemků. Radmír, po němž ves získala jméno, je doložen již k roku 1255 stejně jako Blažej, Hostěj a Mutina.
- 12.** Matějovec - Profous 1459, avšak v tomto případě se tato zpráva netýká našeho Matějovce u Jarošova, nýbrž Matějovce u Českého Rudolce ležícího na jihozápadní Moravě. V důchodenských účtech uveden roku 1564, v gruntovní knize nalézáme zmínku z roku 1587, Teplý i Matějovec uvádí v seznamu z roku 1544.
- 13.** Matná - Profous 1654, grunt. kniha 1588, důchodenské účty 1564 (z Matného), Teplý 1544. Na listině z rodinného archivu pánů z Hradce je doložena roku 1523, kdy Adam z Hradce postoupil ševcovskému cechu v J. Hradci rybník, který si cech na propůjčené panské louce zv. V Sklenářkách, mezi vsí Bukem a Matnou zřídil, za roční plat 50 grošů českých.
- 14.** Mutyněves - Profous 1654, v gruntovní knize roku 1583 jako "Mutina ves", Teplý 1544. Jméno možného zakladatele vsi, Mutina, se připomíná už roku 1255. Hradecký hejtman Šťastný z Pleší napsal 23. ledna 1560 Jáchymovi z Hradce, že chce zbudovat rybník u vsi Mutiny.
- 15.** Najdek - Profous 1628, grunt. kniha 1588, důchodenské účty 1564 (Naydek). Zmiňován je i na listině z 27. září 1297, kdy Oldřich II. z Hradce daroval templářům dvůr (pravděpodobně pozdější osada Neudeck) ležící vedle lodhěřovského statku.
- 16.** Nekrasín - Profous 1654, grunt. kniha 1585, důchodenské účty 1564, Teplý 1544.
- 17.** Německá Radouň - Profous 1294, Lang 1256.
- 18.** Německý Malíkov - Profous 1654, grunt. kniha 1582, důchodenské účty 1564 (Malykow), Lang 1256. Dochovala se nám listina z 20. dubna 1437 dokládající existenci Malíkova. Tehdy totiž Menhart z Hradce učinil se svým strýcem Janem z Hradce dohodu o předělání rybníků u Pěny a nad Sedlem a o založení rybníka nad (Kardašovou) Řečicí, přičemž se zavázal nahradit Janovým poddaným v Malíkově a Klenovém škody, jež by jim snad vznikly zatopením jejich půdy. Ještě starší pergamen z 1. července 1411 nám přináší rovněž informaci o Německém Malíkovu. Jindřich z Hradce tehdy rozhodl spolu s Janem Kočkou z Milonovic a Jakubem z Moravče ve sporu Jana staršího z Hradce o dům ve Dvořišti pod Pejčochem v Hradci s Oldřichem z Hradce, dále o malíkovský les, soudní peníze v Políkně, dědictví po Heřmanovi z Hradce a o včelnou zahradu v Lutové.
- 19.** Oldřiš - Profous 1560, Teplý 1544, Lang 1285. V souvislosti s rybníkem Holubem bylo roku 1507 zapláceno rovněž za odvoz prken do vsi Oldřiše.

20. Otín - Profous 1654, v gruntovní knize roku 1582 jako Wotin, důchodenské účty 1564, Teplý 1544, Lang 1285. V rybních účtech je roku 1563 zmiňován výlov Votínského rybníka, který obdržel jméno po již stávající vsi. V roce 1531 zase zapsal písař do účtů zprávu o Dynzaiznovu rybníčku u Votína.

21. Rosička - Profous 1654, grunt. kniha 1585, důchodenské účty 1564 (Rosyczka), Teplý 1544.

22. Sedlo - Profous 1652, důchodenské účty 1564 (ze Sedel), v roce 1437 zmiňována v listině spolu s Německým Malíkovem, Lang 1285.

23. Velký Ratmírov - Profous 1420, Lang 1255.

Na závěr se ještě pozastavme u zjištění a tvrzení J. V. Šimáka ohledně některých prvních písemných zmínek na Jindřichohradecku. Šimák konkrétně uvádí, že Lodhěřov byl založen již před rokem 1250, Hostějoves, Jindřiš, Otín a Matějovec jsou údajně doloženy mezi lety 1255-1267, Najdek se beze sporu připomíná v roce 1297, obě Lhoty existovaly už roku 1329, roku 1352 se připomínají Horní Pěná (Pomerium) a Blažejov (Blazieyow), v roce 1399 pak Kačlehy (Kaczleh).

Celkově vypadá situace na panství J. Hradec s doloženým stářím vesnic a měst přibližně následovně: Bednárec (1377), Bednářeček (1499), Blažejov (1352), Buk (1260), Číměř (1359), Děbolín (1255), Dolní Lhota (1340), Dolní Pěná (1359), Dolní Žďár (1411), Dvorce (1544), Dvoreček (1312), Hatín (1384), Horní Lhota (1340), Horní Pěná (1352), Horní Žďár (1532), Hospříz (1544), Hostějoves (1544), Hrutkov (1485), Jarošov (1340), Jemčina (1384), Jindřichův Hradec (1220), Jindřiš (1285), Kačlehy (1285), Kamenný Malíkov (1544), Krampachy (1364), Kruplov (1544), Lásenice (1391), Lodhěřov (1294), Malý Ratmírov (1416), Matějovec (1544), Matná (1523), Mutyněves (1544), Najdek (1297), Nekrasín (1544), Německá Radouň (1256), Německý Malíkov (1256), Nová Ves (1804), Oldřiš (1285), Otín (1285), Políkno (1395), Polště (1389), Radouňka (1365), Ratiboř (1384), Rodvínov (1319), Roseč (1367), Rosička (1544), Sedlo (1285), Senotín (1492), Stejka (1384), Studnice (1294), Velký Ratmírov (1255), Vyšpachy (1487).

Prameny a literatura:

Emler, Josef: Regesta diplomatica, IV. Praha 1892.

Filip, Václav - Víta, Bartoloměj: Okresní archiv v Jindřichově Hradci. Průvodce po fondech a sbírkách. J. Hradec 1959.

Lang, Hans: Das Neubistritzer Bergland. Schwäbisch Gmünd 1983.

Profous, Antonín: Místní jména v Čechách, I-IV. Praha 1954-1957.

Rull, František: Monografie města Hradce Jindřichova. J. Hradec 1875.

SOA J. Hradec, RA pánů z Hradce, Inventář (Karel Tříška, 1980).

SOA J. Hradec, Ústav chudých J. Hradec, kniha 1.244.

SOA J. Hradec, Vs J. Hradec, kniha 234, 451, karton 724, 924.

Šimák, J. V.: České dějiny, I/5. Praha 1938.

Teplý, František: Dějiny města Jindřichova Hradce, I/2. J. Hradec 1927.